

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ

Γεννήθηκε στο Ηράκλειο της Κρήτης, το Νοέμβριο του 1911.

Ήταν ο έκτος γιος της Μαρίας και του Παναγιώτη Αλεπουδέλη, γνωστού σαπυνοβιομήχανου από τη Μυτιλήνη.

**Στην Αθήνα, η οικογένεια
εγκαθίσταται, όταν ο Οδυσσέας
ήταν 3 χρονών. Στα παιδικά και
νεανικά του χρόνια, στο σπίτι της
οδού Σόλωνος, σημαντικό ρόλο
έπαιξε, η Γερμανίδα
γκουβερνάντα του Άννα Κέλερ.**

**Το 1918 ο θάνατος της αδερφής
του Μυρσίνης από ισπανική γρίπη
όταν ο ποιητής ήταν μόνο 7
χρονών, τον συγκλόνησε.**

Έτσι κατάφερε να κάνει, οίστρο της ζωής, το φόβο του θανάτου. Σε νεαρή ηλικία ο ποιητής στάθηκε τυχερός να έχει σπουδαίους δασκάλους, όπως ο Ιωάννης Κακριδής και ο Γιώργος Αποστολάκης.

Ευτύχησε να ταξιδέψει πολύ, να
μυηθεί στην αγάπη της φύσης, να
προχωρήσει στην ανακάλυψη
των νησιών του Αιγαίου και να
αφήσει την ψυχή του σ' ένα
αδιάκοπο ταξίδι στα γαλανά νερά
του Αρχιπελάγους.

Στα 13 του χρόνια άρχισε να δημοσιεύει, χρησιμοποιώντας ψευδώνυμο, συνεργασίες του στη "Διάπλαση των Παίδων", ένα περιοδικό με διευθυντή τον Γρηγόριο Ξενόπουλο.

Γράφει τα "Πρώτα ποιήματα" το 1934. Τότε γνωρίζει και συνδέεται με τον Ανδρέα Εμπειρίκο. Μια γνωριμία, που θα τον επηρεάσει και που θα εξελιχθεί σε μια βαθιά, ισόβια φιλία.

Για πρώτη φορά τότε, δέχεται
απρόθυμα να δημοσιεύσει
ποιήματά του στα "Νέα
Γράμματα", με το ψευδώνυμο
που θα τον έκανε παγκόσμια
γνωστό: Ελύτης.

**Στο καφενείο του Λουμίδη, ένα
στέκι που εγκαινίασαν το 1938,
με την άλλη μεγάλη ποιητική
μορφή, το Νίκο Γκάτσο,
συναντιέται με σπουδαίους
ανθρώπους.**

Ο Μίκης Θεοδωράκης και ο Μάνος Χατζηδάκης ήταν δυο απ' αυτούς. Στην εποχή του, στην ποίηση επικρατούσε ο «Καρυωτακισμός», που σήμαινε για τη λογοτεχνία ένα κλίμα πόνου, απαισιοδοξίας.

**Κόντρα σ' αυτά, ο Ελύτης
αντιτάσσει μια ποίηση
χαρούμενη, ευφρόσυνη,
με μια τρελή ροή λόγου,
γεμάτη ζωντανές εικόνες.**

**Εκπρόσωποι της γενιάς του '30,
αυτός και ο Εμπειρικός,
αφομοιώνουν στην ποίησή
στοιχεία υπερρεαλισμού, σε
αντίθεση με τον Σεφέρη ο οποίος
είναι επηρεασμένος από τον
συμβολισμό.**

Ως πολίτης, δεν παρέλειψε να δώσει το παρόν στις κρίσιμες στιγμές του έθνους. Υπηρέτησε στο αλβανικό μέτωπο ως ανθυπολοχαγός ('40-'41).

**Οι εμπειρίες του απ' το Αλβανικό
έπος συγκεντρώνονται σ' ένα
έργο, το "Ασμα ηρωικό και
πένθιμο για τον χαμένο
ανθυπολοχαγό της Αλβανίας".**

Στη Γαλλία, το 1950, ξεκινά να γράφει το " 'Αξιον Εστί", που κυκλοφορεί το 1960 και κερδίζει το Πρώτο Κρατικό Βραβείο. Το 1963, ο Σεφέρης παίρνει το βραβείο Νόμπελ.

Ο Ελύτης, εκδίδει το έργο του " 'Ηλιος ο Πρώτος" και τα επόμενα χρόνια, ηχογραφεί με τον Θεοδωράκη τις "Μικρές Κυκλάδες".

Στα 1972 αρνείται - σαν πράξη
αντίστασης - το Μεγάλο Βραβείο
Λογοτεχνίας, που του προσφέρει
η χούντα. Εκδίδει "Τα ρω του
έρωτα", το 1973 και κυκλοφορεί
σε μουσική Λίνου Κόκοτου "Το
θαλασσινό τριφύλλι".

**Το 1979, η Σουηδική Ακαδημία
ανήγγειλε, ότι του απονέμει το
Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας και
γίνεται ο δεύτερος Έλληνας, που
τιμάται με το ανώτερο βραβείο,
στο χώρο της παγκόσμιας
λογοτεχνίας.**

**Από την ποίηση του, από τα
δοκίμιά του μέχρι τις
μεταφράσεις ξένων ποιητών και
συγγραφέων παρατηρείται η
σημαντική προσφορά του που
συνεχίστηκε μέχρι το τέλος της
ζωής του.**

Τα τελευταία έργα του ήταν το 1992, το βιβλίο "Εν λευκώ" και το 1995 μια συλλογή δοκιμίων με τίτλο "Ο κήπος με τις αυταπάτες". Άφησε μια παρακαταθήκη, για την οποία τιμήθηκε και στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

**Τα έργα του έχουν μεταφραστεί
στα γαλλικά, αγγλικά, ιταλικά,
γερμανικά, ισπανικά, και σε
άλλες γλώσσες. Πέθανε το 1996
σε ηλικία 85 ετών.**

«ΔΩΡΟ ΑΣΗΜΕΝΙΟ ΠΟΙΗΜΑ»

Προέρχεται από τη συλλογή *Το φωτόδεντρο και η δέκατη τέταρτη ομορφιά*, που γράφτηκε στο Παρίσι στα 1969-1970 και εκδόθηκε το 1971.

**Το 1969 ο Οδυσσέας Ελύτης
φεύγει από την Ελλάδα της
δικτατορίας και πηγαίνει στο
Παρίσι, όπου άρχισε να
συγγράφει αυτή την ποιητική
συλλογή.**

**Ο ποιητής με συγκαλυμμένο
τρόπο θα στηλιτεύσει το
δικτατορικό καθεστώς και
θα μιλήσει για την ιδέα της
δημοκρατίας.**

Η Ελλάδα έχει χάσει την αληθινή της φύση, έχοντας δεχτεί διαβρωτικές επιδράσεις από άλλους λαούς, οι οποίοι όμως δεν είχαν ποτέ την ιστορία και τα επιτεύγματα των Ελλήνων.

**Έτσι, το ασημένιο ποίημα που μας
προσφέρει ως δώρο ο ποιητής
είναι η προσδοκία πως η χώρα θα
κατορθώσει να αποτινάξει
το δικτατορικό καθεστώς**

Η ανάγκη της ελευθερίας, η επιθυμία της επιστροφής σε ό,τι αποτελεί μια καθαρά ελληνική πραγματικότητα, η προσδοκία της επιστροφής στη δημοκρατία, είναι όσα δονούν την ψυχή του ποιητή.

**Το πρώτο πρόσωπο στο οποίο
είναι γραμμένο εκφράζει,
με τρόπο άμεσο και τόνο
εξομολογητικό, τον ίδιο τον
ποιητή.**

Πρόκειται για ένα ποίημα λιτό στα
εκφραστικά του μέσα, αλλά
απαιτητικό ως προς την
ερμηνευτική του προσέγγιση.
Δύο επίπεδα ορίζουν το κείμενο:
το πραγματικό και το φανταστικό.

Το πρώτο επίπεδο αντιστοιχεί στο πρώτο μέρος του ποιήματος και τελειώνει με τον στίχο «Όπως γίνεται για τις συμφορές».

Το δεύτερο αρχίζει με τον
αντιθετικό σύνδεσμο «Όμως» και
τελειώνει με στίχο/κατακλείδα
Δώρο ασημένιο ποίημα, ο
οποίος χρησιμοποιείται και ως
τίτλος, δημιουργώντας ένα σχήμα
κυκλικό.

**Οι δύσκολοι καιροί «της λύπης
και της εξορίας» παραπέμπουν
στην ιστορική συγκυρία που
ορίζεται από τη δικτατορία.**

Ακολουθούν οι στίχοι «Και η
πατρίδα μια τοιχογραφία μ'
επιστρώσεις διαδοχικές
φράγκικες ή σλαβικές δίνεις λόγο
/ Σ' ένα πλήθος Εξουσίες ξένες...»

**Στους στίχους αυτούς δίνονται
τα σήματα που ορίζουν το
ιστορικό/πραγματικό επίπεδο
του ποιήματος.**

**Από τον στίχο «Όμως ας
φανταστούμε...» ξεκινά το
δεύτερο/φανταστικό επίπεδο,
μέσα στο οποίο η ποίηση βρίσκει
τον χώρο της, δημιουργεί, και
σώζει τον ποιητή και την αλήθεια
του.**

**Στο δεύτερο, φανταστικό επίπεδο,
η ποίηση παρακάμπτει τις
ιστορικές συνθήκες, σκηνοθετεί
ένα παιχνίδι με αυστηρούς και
απροσδόκητους όρους και
επιβάλλει τη μικρή της νίκη**

**Το προϊόν της σύγκρισης
ποίησης και ιστορίας είναι το
ποίημα«απραγματοποίητο στο
πραγματικό και προσωπικό
επίπεδο, τελειωμένο και
κοινό αγαθό στο φανταστικό
επίπεδο».**

Για να λειτουργήσει η ποίηση και η γλώσσα της στους βάνουσους καιρούς, για να κρυσταλλωθεί ο ποιητικός λόγος σε συγκεκριμένο ποίημα, επιβάλλονται ορισμένες αποφασιστικές επιλογές:

α) Πρέπει να εμπιστευτούμε τη φαντασία μας· δεν έχει σημασία αν το φανταστικό καταφύγιο θα είναι παραδοσιακό (παλιών καιρών αλώνι) ή σύγχρονο και τεχνολογικά απρόσωπο (πολυκατοικία).

β) Πρέπει να υποταχτούμε στους κανόνες ενός παιχνιδιού γ) Όροι: προσφέρεις μια αλήθεια, την ώρα που χάνεις το παιχνίδι. Τέλος του παιχνιδιού: όλοι βγαίνουν κερδισμένοι, με τους όρους αυτούς.

Κρατούν στα χέρια τους ένα
αντίτιμο της αλήθειας που
πρόσφεραν, αντίδωρο της
παραδοχής της ήττας τους στο
παιχνίδι, ένα δώρο: όχι ένα
ασημένιο νόμισμα, αλλά ένα
ασημένιο ποίημα.

Η «συλλαβική» γραφή της αλήθειας δεν εξαντλείται στους γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες, αλλά απαιτεί τη συνδρομή του συναισθήματος, της φαντασίας και της ενόρασης.

**Η ποίηση, κατά τον Ελύτη, δε
χρειάζεται τη λογική ανάλυση,
αλλά την ευαισθησία μιας
ποιητικής νοημοσύνης.**

**Μέσα από αυτήν την γλώσσα
(αναλφάβητη) ο ποιητής διαβάζει
τον κόσμο με μια ματιά πιο
αληθινή, που διακρίνει το βάθος
των πραγμάτων και την ουσία των
μικρών και των μεγάλων ιδεών.**

**Αν φανταστούμε λοιπόν ένα
παιχνίδι, όπου κάθε φορά αυτός
που χάνει πρέπει να πει και να
δώσει μιαν αλήθεια, τότε
όσοι παίζουν θα φύγουν
με ένα δώρο ασημένιο ποίημα.**

Με άλλα λόγια, η σχέση της αλήθειας με την ποίηση είναι μια σχέση αυθόρμητη και ανιδιοτελής σαν το παιχνίδι.

**Η ποίηση δεν έχει, άλλωστε,
συγκεκριμένους κανόνες
κατανόησης, αλλά δίνει στον
καθένα τη δυνατότητα
να φτιάξει το δικό του
αλφάβητο για να την προσεγγίσει.**

**«Ξέρω πως είναι τίποτε όλ' αυτά
και πως η γλώσσα
που μιλώ δεν έχει αλφάβητο»
Ο ποιητής ξεκινά το λόγο του με
τη διαπίστωση πως ό, τι θα πει
δεν είναι απτό ή αποδεικτέο.**

**Είναι μια ιδέα, μια αίσθηση που
δεν γίνεται εύκολα αντιληπτή,
μιας και δεν μπορεί επί της
ουσίας να αποδοθεί με λέξεις.**

Είναι περισσότερο μια νοητική κατάσταση, μια βαθιά συνειδητοποίηση σε σχέση με ό,τι βιώνει ο ίδιος και η χώρα του.

Η γλώσσα με την οποία
διαλέγεται ο ποιητής δεν έχει
αλφάβητο, ούτε εθνικότητα, είναι
η γλώσσα της ανθρώπινης ψυχής
που μπορεί να κατανοήσει και να
συλλάβει ιδέες ουσιαστικές και
καίριες.

**Είναι μια γλώσσα που την
κερδίζεις με τα χρόνια, μέσα από
τους μόχθους και τις
απογοητεύσεις της ζωής, όταν πια
μπορείς να αντικρίσεις τον κόσμο
γύρω σου και να αισθανθείς τι
έχει πραγματική αξία.**

**Είναι μια γλώσσα συλλαβική, της
οποίας οι «συλλαβές», οι
«ψηφίδες» δεν είναι παρά τα
εξαγνισμένα στον πόνο
συναισθήματα, η ωρίμανση που
προκύπτει μόνο μέσα από
δοκιμασίες κι εμπειρίες**

**Είναι οι διαπιστώσεις στις οποίες
φτάνεις έχοντας πρώτα βιώσει
εμπειρίες αθέλητες κι επώδυνες.**

**«Αφού και ο ήλιος και τα κύματα
είναι μια γραφή συλλαβική που
την αποκρυπτογραφείς μονάχα
στους καιρούς της λύπης και της
εξορίας»**

**Είναι μια γλώσσα συλλαβική,
όπως αυτή που συνθέτει ο ήλιος
και τα κύματα της θάλασσας,
όπως δηλαδή η γλώσσα, που την
κατανοείς μόνο, όταν βρίσκεσαι
μόνος , μακριά από κάθε είδους
περισπασμούς.**

**Μόνο τότε που είσαι εξόριστος
από τη χώρα σου, ανενόχλητος
από τις πληγές της επικαιρότητας,
μα και βαθιά πονεμένος, μπορείς
πραγματικά να αντιληφθείς τα
μηνύματα που σου στέλνει η γη,
τις αξίες και την ομορφιά.**

**Η ομορφιά κι η ελευθερία της
φύσης, που δε γνωρίζει δυνάστες,
δείχνουν τον αληθινό δρόμο.**

**«Κι η πατρίδα μια τοιχογραφία μ’
επιστροφές διαδοχικές
φράγκικες ή σλαβικές που αν
τύχει και βαλθείς για να την
αποκαταστήσεις πας αμέσως
φυλακή και δίνεις λόγο»**

**Κι ο νους τρέχει στην πατρίδα,
την πολλαπλώς βασανισμένη
πατρίδα, που έχει πια χάσει την
αληθινή της φύση, κι έχει δεχτεί
επιδράσεις από πολιτισμούς
ξένους.**

Η Ελλάδα υπό των έλεγχο του δικτατορικού καθεστώτος, παραμένει η Ελλάδα που έφερε στον κόσμο τη Δημοκρατία, η Ελλάδα που θα έπρεπε να διαμορφώνει κι όχι να διαμορφώνεται.

Κι όμως αν επιχειρούσε κάποιος σε μια τέτοια περίοδο να αποκαταστήσει την αληθινή φύση της Ελλάδας, αν επιχειρούσε έστω και να μιλήσει για το παρελθόν της χώρας, θα διωκόταν.

**«Σ' ένα πλήθος Εξουσίες ξένες
μέσω της δικής σου πάντοτε»
Θα αναγκαστεί να λογοδοτήσει,
ευθέως στο δικτατορικό
καθεστώς, εμμέσως σε άλλες
Εξουσίες, σε εκείνες που
στηρίζουν τους δικτάτορες.**

**«Όπως γίνεται για τις συμφορές»
Θα λογοδοτήσει σε κάποιους
μέσω άλλων, όπως γίνεται και για
τις συμφορές, που δεν είναι
πάντοτε προφανής η αιτία, παρά
μόνο η αφορμή, παρά μόνο το
τυχαίο σύμπτωμα.**

**«Όμως ας φανταστούμε σ' ένα
παλαιών καιρών αλώνι
που μπορεί να 'ναι και σε
πολυκατοικία» ότι παίζουνε
παιδιά και ότι κάποιος χάνει.**

Πρέπει σύμφωνα με τους κανονισμούς να πει στους άλλους και να δώσει μια αλήθεια. Οπότε βρίσκονται στο τέλος όλοι να κρατούν στο χέρι τους ένα μικρό δώρο ασημένιο ποίημα.

**Η σκέψη κατευθύνεται στο
παιχνίδι που έπαιζαν τα παιδιά -
πιο παλιά στα αλώνια, στη
συνέχεια σε κάποια πολυκατοικία-
και στο οποίο, σύμφωνα με τους
κανόνες, εκείνος που χάνει πρέπει
να μοιραστεί μια αλήθεια.**

Είναι ένα παιχνίδι που φέρνει κοντά κερδισμένους και χαμένους, αφού μοιράζονταν μεταξύ τους αλήθειες, αφού αποκάλυπταν ο ένας στον άλλο πράγματα για τον εαυτό τους

Έτσι στο τέλος έβγαιναν όλοι κερδισμένοι, κρατώντας στα χέρια δώρο ένα ασημένιο ποίημα. Τους απέμενε η αγνότητα της εξομολόγησης, της παραδοχής και της εκμυστήρευσης.

Έτσι, κι αυτό το ποίημα στην πιο καθαρή του μορφή, σαν ένα ποίημα ασημένιο είναι μια προσπάθεια να ειπωθεί μια αλήθεια, να φανερωθεί η σκέψη του ποιητή.